

Eftirmæli og bakmælgj.

Ræða.

„Um dauðan skal lof eitt ljóða“ segir máltækið, og vist er um það, að fáum reglum er betur filgt en þessari. Væru öll eftirmæli sönn, þá mundi naumast ástæða til þeirra orða sem svo oft eru sögð: Mennirnir eru ekki eins góðir og þeir ættu að vera. Því að varla deir nokkur maður svo, að hann sé ekki „sómi sinnar stéttar“ og að óefnilegir unglingar látist er mjög fátítt. Ekki ber því þó að neita, að margt er ósannara en það, sem sagt hefur verið um söðbollana og silfurkerin, og að það sem mönnum gæti verið til lofs fær oftast að liggja í láginni þangað til þeir hafa aflokið því sem erfiðast er og lof eða last fær ekki á þá framar. — Þó að „eftir“ og „á bak“ geti stundum þitt nokkuð líkt, þá er þó fátt ólíkara en eftirmæli og bakmæli; munurinn er líkastur þeim sem er á hvítu og svörtu og reglan sem menn fara eftir í umtali sínu um samferðamennina á leiðinni til dauðans virðist vera á þessa leið: að illu einu skal annara geta.

Það er nú als ekki ófróðlegt að ihuga hvernig stendur á þessum mikla mun, og ekki síst fyrir oss íbúa þessa daunilla bæar, þar sem allmargir ganga um svo baknagaðir, að ætla mætti hjórtun og nirun liggja ber fyrir til rannsóknar. —

Til þess að rannsaka þetta út í æsar þirfti miklu lengra mál en þetta getur orðið; verður hér því aðeins drepíð á aðalástæðurnar og er þá heppilegast að birja first á að ihuga bakmælgina.

Það er erfitt að lifa, svo erfitt að jafnvel þeir, sem lætur það best, deia þó af því á endanum — eins og kunnugt er. Þessi erviðleiki lisir sér í vitund mannsins með sársauka, og til að ráða bót á þessum sársauka hafa menn skapað sér trúarbrögðin og svo eg nefni dæmi úr annari átt alkohol og allskonar áfengi og bakmælgin miðar að því sama. Allir kannast við orðið: sætt er sameiginlegt skipbrot; það er að segja hverjum einum þik-

ir léttrara að bera sitt ból ef hann heldur að öðrum líði ekki betur, og þarna er nú komið að einni af aðalrótum bakmælginnar. Að tala um galla náungans, tjón, hnekki eða vasa, sem aðrir hafa beðið eða jafnvel kunni að biða, það er mönnum svo tamt og ljúft af því að það má hafa eins og nokkurskonar plástur á síu eigin sár, og ef til vill lisir sér hvergi betur að maðurinn er „félaglagsliut dir“ (animal sociabile) en einmitt í sameiginlegri gleði ífir aunnara skipbroti. Bakmælginn virðist ekki eins ófirirgefánleg þegar séð er að hún er nokkurskonar „morfin“, sem menn taka því frekar; til, sem þeir eru meir þjáðir af hinni mjög svo algengu öfundsi.

Ekki má alveg gleima því að bakmælgj lætur sér nú raunar oft ekki nægja að hlakka ífir óförum annara heldur vill hún einnig stuðla að því, að menn gefi sem minsta ástæðu til öfundar.

En eins og það er vanalega eitthvað bogið við þá, sem eru mjög gefnir fyrir alkohol eða morfin þannig er það líka um bakmælgina, raglindi og ligni á mjög háu stigi einkennir oftast nær þær persónur, sem mest treista á hana sér til fróunar.

Þegar vér nú höfum séð, að öfund er aðalástæðan til að menn tala varla annað um náungann en illt eitt og ljúga á hann lasti en varla aldrei lofi, þá er auðskilið hvers vegna látnir fá svo gott orð. Þá first er svo aumt að öfundlaust sé, þegar komið er í grófina. Ennfremur ber þess að gæta, að flestir vilja fá orð á sig fyrir góðgírni; þá ætla þeir að þeim muni fremur hjálpað ef á liggur. Að sína sig góðgjarnan það er eins og að leggja í sjóð hjá guði og góðum mönnum. En ekkert er útlátaminnna heldur en tala vel um framliðna og það er alveg óhætt að láta þá njóta sannmælis, sem aldrei fram- ar geta orðið keppinautar manns.

Eins og áður var sagt eru það að eins aðalástæðurnar sem hér er drepíð á, en ekki ber því að leina, að meðfram liggja aðrar hvatir, sumpart göfugri sumpart meinlausari, til þess mikla munar sem er á eftirmælum og bakmælum.

Helgi Pétursson.